

**Powiatowy Program
Ograniczania Zdrowotnych Następstw
Palenia Tytoniu
w powiecie piotrkowskim
na rok 2014.**

**Sekcja Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia
Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej
w Piotrkowie Trybunalskim**

Wstęp:

Palenie papierosów jest jednym z najbardziej rozpowszechnionych nałogów i jednocześnie najbardziej akceptowane społecznie. Nie dostrzega się inicjującej roli palenia, które często prowadzi do picia alkoholu i zażywania innych środków psychoaktywnych.

Z przeprowadzonych w 2007 roku ogólnopolskich badań ankietowych wynika, że w populacji mężczyzn odsetek codziennie palących wynosił 34%, okazjonalnie palących 2%, ekspalaczy 19%, a nigdy niepalących 45%.

W populacji kobiet 23% paliło codziennie, 3% okazjonalnie, 10% stanowiły ekspalaczki, 64% osoby nigdy niepalące.

Niepokojące jest społeczne rozwarstwienie zjawiska palenia tytoniu w Polsce.

Najbiedniejsi, niewykształceni Polacy palą znacznie częściej (np. bezrobotni mężczyźni w ok. 70%) niż osoby bogatsze z wyższym wykształceniem (wśród mężczyzn w ok. 30%).

Charakterystykę postaw wobec palenia tytoniu wśród dzieci szkolnych w Polsce przyniosły ogólnopolskie badania wykonane w ramach Global Youth Tobacco Survey. Wyniki z 2003 roku wskazują, że 64% chłopców i 53 % dziewcząt w wieku 13-15 lat podjęło w swoim życiu próbę palenia papierosów, 30% chłopców i 21% dziewcząt próbowało palić przed ukończeniem 10 roku życia. Do palenia w ciągu ostatniego miesiąca przyznało się 25 % chłopców i 21% dziewcząt. 80% tych, którzy palili w ostatnim miesiącu, przyznało, że palili tytoń codziennie.

Badania ankietowe z 2007 roku pokazują, że 25% niepalących dorosłych biernie pali w domu. Ogromna jest też skala biernego narażenia dzieci na dym tytoniowy. Codziennie 4 mln polskich dzieci wdycha biernie w domu lub miejscach publicznych dym tytoniowy. W 2007 roku 48% dorosłych Polaków przyznało, że pali lub paliło w obecności dzieci, a 27% , że czyni to także w obecności kobiet w ciąży.

Palenie tytoniu od lat stanowi największą, pojedynczą, lecz możliwą do prewencji przyczynę umieralności dorosłej ludności Polski. W 2000 roku palenie tytoniu było przyczyną ok. 69 tys. zgonów w Polsce , z czego 43 tys. stanowiły zgony przedwczesne tj. w wieku 35-69 lat. Z powodu palenia tytoniu Polacy w średnim wieku tracili około 22 lat życia, a starsi powyżej 70 roku życia tracili 9 lat życia.

Z badań przeprowadzonych przez Uniwersytet Medyczny w Łodzi wynika, że stan zdrowia mieszkańców województwa łódzkiego różni się na niekorzyść, w porównaniu z resztą kraju. Świadczą o tym wyższe wskaźniki umieralności ogólnej, wysokie wskaźniki chorobowości i umieralności z powodu chorób układu krążenia i nowotworowych. Przyczyną tej niekorzystnej sytuacji zdrowotnej jest sytuacja demograficzna, ekonomiczna, poziom wykształcenia mieszkańców oraz zanieczyszczenie środowiska naturalnego.

Nie ulega wątpliwości, że szczególne znaczenie w powstawaniu wielu poważnych chorób mają niekorzystne zachowania zdrowotne, takie jak: palenie tytoniu, mała aktywność fizyczna, złe żywienie.

Wg statystyk w województwie łódzkim odsetek osób dorosłych regularnie palących wynosi 41% dla mężczyzn i 19% dla kobiet. Wśród uczniów w wieku 12-18 lat z papierosami eksperymentowało 68% badanych. Częstość palenia codziennie gwałtownie wzrosła po 12 roku życia. Stwierdza się, że w wieku 16 lat regularnie pali większy odsetek dziewcząt niż chłopców.

Biorąc pod uwagę statystyki krajowe i wojewódzkie nie można mieć złudzenia, że w powiecie piotrkowskim sytuacja zdrowotna mieszkańców jest znacznie lepsza, a narażenie na dym tytoniowy dorosłych i dzieci mniejsze.

W prewencyjnych działaniach antytytoniowych najważniejsze jest skoncentrowanie się na wczesnej profilaktyce, czyli niedopuszczeniu do podjęcia palenia tytoniu przez dzieci i młodzież oraz rozwijaniu u nich postaw asertywnych w sytuacjach, gdy dorośli palą w ich obecności.

Sytuacja społeczno – demograficzna:

Piotrków Trybunalski jest miastem na prawach powiatu, jest także siedzibą powiatu grodzkiego. Drugie pod względem wielkości miasto w województwie łódzkim i 47. w Polsce. Zamieszkując w nim 77383 osoby. Gęstość zaludnienia wynosi 1162,2 os/km². Średni dochód na jednego mieszkańca wynosi 2435,34 zł. Według danych z 2008 w mieście było 3,5 tys. osób bez pracy a stopa bezrobocia wynosiła 10%.

Od kilku lat obserwuje się zjawisko migracji ludności miejskiej do okolicznych wsi. Natomiast ludzie młodzi migrują do dużych aglomeracji miejskich w poszukiwaniu pracy.

Powiat piotrkowski obejmuje swym zasięgiem 2 gminy miejsko –wiejskie i 9 gmin wiejskich. W powiecie mieszkają 90624 osoby. Gęstość zaludnienia wynosi 63os/km².

Cel główny:

Zmniejszenie rozmiaru inicjacji tytoniowej wśród dzieci i młodzieży szkolnej oraz podniesienie świadomości dorosłych palaczy na temat skutków zdrowotnych wynikających z czynnej i biernej ekspozycji na dym tytoniowy.

Cele szczegółowe:

- zwiększenie poziomu wiedzy o szkodliwości palenia wśród dzieci i młodzieży oraz dorosłej populacji,
- zainteresowanie młodzieży ideą niepalenia oraz propagowanie w środowisku rówieśniczym zdrowego stylu życia bez papierosa,
- kreowanie pozytywnego obrazu osoby niepalącej – moda na niepalenie.
- kształtowanie odpowiedzialności za zdrowie własne i innych,
- uświadamianie społeczności lokalnej, nauczycieli i rodziców o szkodliwym wpływie palenia tytoniu – tworzenie lokalnych koalicji antytytoniowych,
- zachęcanie osób uzależnionych od nikotyny do zerwania z nałogiem.

Grupa docelowa:

- dzieci w wieku 5 – 6 lat,
- dzieci i młodzież szkolna,
- rodzice, opiekunowie, kadra pedagogiczna,
- dorosłe osoby palące i niepalące.

Termin realizacji:

Rok 2014

Koordynatorzy:

- PSSE – poziom powiatowy,
- dyrektorzy szkół i przedszkoli,

Realizatorzy:

- pracownicy oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia PSSE,
- kadra pedagogiczna w przedszkolach i szkołach wszystkich typów,
- pracownicy służby zdrowia.

Partnerzy:

- Dyrektorzy przedszkoli i szkół wszystkich szczebli,
- Domy Kultury,
- Stowarzyszenia pozarządowe,
- Media lokalne.

Strategia:

Przedstawione dane z terenu kraju i województwa łódzkiego dowodzą ogromnej potrzeby rozwoju szkolnej edukacji zdrowotnej na rzecz zapobiegania paleniu tytoniu.

W osiągnięciu zamierzonych celów posłużą strategie:

- * Edukacja i wychowanie zdrowotne skierowane do dzieci przedszkolnych, dzieci i młodzieży szkolnej i ich rodziców, opiekunów oraz nauczycieli,
- * Przygotowanie merytoryczne i metodyczne szkolnych koordynatorów i realizatorów,

Zasadnicze działania:

- realizacja lokalnego wojewódzkiego programu edukacyjnego „Zadbaj o swoje płuca” na terenie powiatu piotrkowskiego, wśród uczniów szkół podstawowych (24% szkół),
- realizacja krajowego programu edukacyjnego dla dzieci w wieku przedszkolnym, ich rodziców i opiekunów „Czyste powietrze wokół nas” (100% przedszkoli),
- realizacja krajowego programu dla dzieci klas I-III szkół podstawowych „Nie pal przy mnie, proszę” (63% szkół)
- realizacja krajowego programu wśród młodzieży gimnazjalnej „Znajdź właściwe rozwiązanie” (56% szkół)
- organizowanie kampanii edukacyjnych na poziomie powiatowym z okazji obchodów:
  - Światowego Dnia bez Tytoniu” – 31 maja,
  - Światowego Dnia Rzucania Palenia” – trzeci czwartek listopada –kampania społeczna dla osób palących,
- organizowanie imprez, happeningów, konkursów wśród dzieci i młodzieży, ich rodziców i opiekunów,
- prowadzenie edukacji wśród dzieci i młodzieży, pracowników służby zdrowia, pracowników przedsiębiorstw i instytucji.
- współpraca z mediami lokalnymi – przekazywanie informacji o realizowanych przedsięwzięciach,
- organizowanie porad z partnerami poszczególnych przedsięwzięć,
- organizowanie punktów informacyjnych z dostępnymi bezpłatnymi badaniami (np. pomiaru ciśnienia tętniczego krwi, zawartości tlenu węgla w wydychanym powietrzu), fachowym poradnictwem i rozdawnictwem materiałów tematycznych,
- organizowanie akcji informacyjno – edukacyjnych w zakładach pracy,
- umieszczanie aktualnych informacji na stronach internetowych PSSE,
- dystrybucja materiałów oświatowo-zdrowotnych na terenie powiatu.

Narzędzia:

- pakiet edukacyjny dla nauczyciela do realizacji programu „Zadbaj o swoje płuca” (poradnik, ulotka dla rodzica, plakat, zakładka),
- pakiet edukacyjny dla przedszkoli do realizacji krajowego programu edukacyjnego „Czyste powietrze wokół nas”,
- pakiet edukacyjny dla szkół do realizacji krajowego programu edukacyjnego „Nie pal przy mnie, proszę”,
- pakiet edukacyjny dla szkół do realizacji krajowego programu edukacyjnego „Znajdź właściwe rozwiązanie”,
- opracowanie pism do dyrektorów przedszkoli, szkół, dyrektorów POZ,
- pisma do lokalnych mediów z zaproszeniem do współpracy,
- plakaty i inne materiały edukacyjne,

Harmonogram działań:

1. Opracowanie harmonogramów działań przez sekcję OZ i PZ PSSE do 15 marca 2014 r.
2. Realizacja wojewódzkiego programu edukacyjnego „Zadbaj o swoje płuca” w roku szkolnym 2013/2014 (realizacja według harmonogramu programu.)
3. Realizacja krajowego programu edukacyjnego dla dzieci przedszkolnych, ich rodziców i opiekunów „Czyste powietrze wokół nas” (realizacja według harmonogramu programu.)
4. Realizacja krajowego programu edukacyjnego dla dzieci szkolnych „Nie pal przy mnie, proszę”.(realizacja według harmonogramu programu.)
5. Realizacja krajowego programu edukacyjnego dla młodzieży gimnazjalnej „Znajdź właściwe rozwiązanie” (realizacja według harmonogramu programu.)
6. Udział w ogólnokrajowych kampaniach edukacyjnych:
  - Światowy Dzień bez Tytoniu – 31 maja – kampania społeczna maj – czerwiec 2014 r.
  - Światowy Dzień Rzucania Palenia – 20 listopada – kampania społeczna dla osób palących listopad 2014 r.
7. Organizacji akcji informacyjno – edukacyjnej w zakładzie pracy kwiecień 2014 r.
8. przekazywanie informacji o realizacji zadań do lokalnych mediów.
9. Działania prowadzone na terenie powiatu piotrkowskiego przez pracowników OZ i PZ PSSE , z nasileniem tych działań w czasie obchodów obydwu ww. dni:
  - opracowanie i wystosowanie pism, listów intencyjnych do instytucji, szkół i placówek służby zdrowia z prośbą o włączenie się w realizację

prozdrowotnych działań antytytoniowych,

- zainteresowanie środowiska lokalnego tematyką antytytoniową,
- utworzenie punktów konsultacyjnych dla osób palących tytoń i ich rodzin w placówkach służby zdrowia (konsultacje lekarskie, fachowe poradnictwo, bezpłatne badania, rozdawnictwo materiałów edukacyjnych),
- edukacja prowadzona wśród dzieci przedszkolnych oraz dzieci i młodzieży szkolnej (pogadanki, prelekcje tematyczne, warsztaty, imprezy podsumowujące konkursy),
- stała współpraca z mediami lokalnymi: przekazywanie bieżących informacji o prowadzonych akcjach, kampaniach antytytoniowych, imprezach,
- zainicjowanie eksponowania informacji o zakazie palenia na autobusach komunikacji miejskiej,

10. Dystrybucja materiałów edukacyjnych na terenie powiatu do szkół, placówek szkolno-wychowawczych, placówek służby zdrowia, zakładów pracy .

Monitoring i ewaluacja programu na poziomie powiatowym

- prowadzenie wizytacji w szkołach objętych programami,
- udział szkół i liczba uczniów uczestniczących w programach,
- ilość osób korzystających z bezpłatnych badań i porad,
- ilość artykułów prasowych, emitowanych audycji w rozgłośniach radiowych i telewizyjnych.
- miesięczne monitorowanie przestrzeganie ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (dane z PSSE),